

ΟΙ ΕΤΡΟΠΑΙΟΙ ΕΡΓΑΤΑΙ. ΑΡΙΘ. 5.

Οι έργαται καὶ χωρικοὶ τῆς Πορτογαλλίας διαφέρουν κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ τὰ ἡδη ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς αὐτῶν γείτονας, ἔξαιρέτως δὲ ἀπὸ τοὺς Καστελλαίους. Λέντεν ἔχειν οὐδὲ τόσον αὐτηράν πυόποψιν, οὐδὲ τόσον ὑπερήφανον πνεῦμα, ὃσον οὗτοι. Εἶναι δὲ λιγότερον σεμνο-πρόσωποι, καὶ λαλοῦν γλῶσσαν δὲ λιγότερον γνωμοτυπικὴν, ὡς καὶ δὲ λιγότερον ἡζώδη. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν περιηγητῶν, ὃσοι ἐπεκέφθησαν ἢ τὰς δύο χώρας, προτιμοῦν τὸν χωρικὸν τῆς Πορτογαλλίας· εἶναι πλέον κοινωνικοὶ, σύγχωνοι, ἢ εὐδιάδετοις, παρὰ δὲ τῆς Ἰσπανίας. ‘Μεταξὺ τῶν Πορτογάλων, λέγει τὶς, ὃσον καταβαίνεις ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν, τόσον ἀναβαίνει ὁ προσωπικὸς χαρακτὴρ τοῦ λαοῦ. Οἱ εὐγενεῖς εἶναι τόσον ὑποδεέστεροι τῶν τῆς Ἰσπανίας, ὃσον ὁ κοινὸς λαὸς ὑπερέχει τὴν ἀντίστοιχον Ἰσπανικὴν τάξιν.’ ‘Ἡ εὐπρόσηγορία,’ λέγει τὶς ἄλλος, ‘ἡ ἀφέλεια, ἡ εὐθυμία, καὶ ὁ φιλικὸς τρόπος τοῦ κοινοῦ λαοῦ, προδιαθέτουν τὸν ξένον ὑπὲρ τῶν Πορτογάλων μᾶλλον παρὰ ὑπὲρ τῶν Ἰσπανῶν· δὲν τὸ ἐναντίον ὅμως ἀληθεύει ὡς πρὸς τὰς ἀνωτέρας τάξεις.’ Μὲν δὲ τὰς καλάς ταίτας μαρτυρίας, στηρίζομένας εἰς δὲ λιγοχρόνιον καὶ ἀτακτὸν συναναστροφήν, ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι ἐν γένει ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ εἶναι ἀνώτερος εἰς τὴν Ἰσπανίαν, καὶ δὲ ἀκόμη καὶ οἱ χωρικοὶ αὐτῆς περιέχουν πλειότερα στοιχεῖα μεγάλου καὶ ἀνεξαρτήτου λαοῦ παρὰ οἱ Πορτογάλλοι. Οὕτοι ὅμως εἶναι βέβαια ὑπομονητικῶτατοι ἐνδείας, γενικῶς τίμοι, φιλοπάτριδες, καὶ ἀνδρεῖοι.

‘Ο Πορτογάλλος χωρικὸς ξῆραν γένει ἀθλιέστατα. Τὸ φυμίον του, κατεσκευασμένον ἀπὸ ἀραβοσίτινον ἀλευρον, εἶναι γλυκὺ μὲν, ἀλλὰ βαρύ· καὶ κοπτόμενον θρύπτεται. Βακαλάος, σάρδαι, ἐκ τῶν ὁποίων πάμπολλαι ἀλεύονται ἔξι τῶν παραλίων τῆς Πορτογαλλίας, σκόρδα, κρομύδια, θέρμοι (λυπηγάμια), δὲ λιγαὶ ἐλαῖαι, —ταῦτα συγκροτοῦν τὸ κυριώτερον τῆς τροφῆς του. Σίτινος ἄρτος λογίζεται εἴδος τρυφῆς· τὸ δὲ κρέας τὸ ἀπογεύονται σπανίως οἱ χωρικοί. Η Πορτογαλλία, μιᾶς μόνης ἐπαρχίας ἔξαιρουμένης, δὲν παράγει πλὴν δὲ λίγον σῖτον ἢ κριθήν, δὲ λιγότερον βρίζαν, καὶ βρόμην σχεδὸν οὐδόλως. Ο ἀραβόσιτος σπείρεται συνήθως τὸν Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον. Οταν δὲ τὸ βλαστάριον ἦναι περὶ τὸν ἑνα δάκτυλον ὑψηλὸν, σκαλίζεται ἡ πέριξ αὐτοῦ γῆ, διὰ νὰ ἐκτείνεται καὶ δυναμόνεται ἡ ὁίζα. Τὴν αὔξησιν τοῦ ἀραβοσίτου βοηθοῦν μεγάλως αἱ μέτραια βροχαῖ· ἀλλ’ ἡ πολυνερία τῶν βλάπτει. Αφοῦ τὸ καλάμιον

ὑψωθῇ διαφόρους δάκτυλους, χρειάζεται ἡ ἀνοιχθῆ πάλιν ἡ περικύλω γῆ· ἀπαιτεῖται δὲ καὶ τρίτον σκάψιμον, ὅταν τὸ φυτὸν ἀναβῇ ἔνα πόδα ὑπὲρ τὴν γῆν. Τὰ φύλλα τοῦ ἀραβοσίτου χρησιμεύουν πρὸς τροφὴν τῶν ζώων.

Ἄλλοι προϊὸν ἀξιόλογον τῆς Πορτογαλλίας, ὧδη μιαζούν τὸν Δεκέμβριον ἡ Ἰανουάριον. Λέντεν συνάγονται δὲ μὲ τὰς χεῖρας ἀπὸ τὰ δένδρα, καθός εἰς τὸ νότιον τῆς Γαλλίας, ἡ εἰς τὴν Γέροβαν καὶ Λούκκαν, ἀλλὰ ὡρίζονται ὅθεν καὶ εἶναι ποιότητος κατωτέρας τὸ Πορτογαλλικὸν ἔλαιον. Γεωργοὶ τινὲς τρίβουν τὰς ἐλαίας ἀμέσως· ἄλλοι τὰς συσσωρεύουν ἀλατίζοντες αὐτὰς, καὶ τὰς ἀφίνουν νὰ ἀναβράσωσιν· οὗτα δὲ ἀπολαμβάνουν πλειότερον μὲν ἔλαιον, ἀλλὰ κατωτέρας ποιότητος. Ἀγγλος περιηγητὴς, γράφων ἐκ Πορτογαλλίας τὸ 1828, λέγει ὅτι οὐδετέραις ἀκόμη ὀρχαῖσιν τι ἀτοπώτατον προνόμιον, κατὰ τὸ δόπιον μόνον εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὰ θρησκευτικὰ συστήματα συγχωρεῖται νὰ ἔχωσιν ἔλαιοτριβεῖα· ὥστε οἱ γεωργοὶ ἡ μικροὶ ἴδιοι τῆται, ἀναγκασμένοι νὰ περιμένωσιν ἔως νὰ ἀποτρίψωσιν οἱ εὐγενεῖς ἢ οἱ καλόγηροι, φυλάττεν τὰς ἐλαίας των κάποτε ἔως τὸν Μάιον ἡ Ἰούνιον, διόταν ὁ καρπὸς ἦναι πλέον ἀρκετὰ χαλασμένος.

Αἱ οἰκίαι τῶν Πορτογαλλικῶν χωρίων, κατώγεα ὡς ἐπιτοπλεῖστον, φαίνονται παμπαλαίου καιροῦ οἰκοδομήματα. Οἱ τοῖχοι κτίζονται παχύτατοι, ἀπὸ μεγάλους τραχεῖς λίθους· καὶ αἱ δοκοὶ δὲ καὶ δλα τὰ τῆς στέγης εἶναι ἀναλόγως ὀγκώδη· ἡ στέγη σκεπάζεται μὲ κεραμίδια. Οἱ ἔξαθεν τοῖχοι λευκαίνονται, τὰ παράθυρα δὲν ἔχουν ὑάλια, καὶ οὐτε αἱ θύραι οὔτε τὰ παραθυρόφυλλα βάπτονται ποτέ. Η χαμηλότης τῶν οἰκων καὶ τὸ ὑπόλευκον αὐτῶν χρῶμα τοὺς κάμνονταν δυσκόλως νὰ διακρίνωνται μακρόθεν ἀπὸ τὰ κύκλῳ αὐτῶν δένδρα καὶ περιβολοτίχους, ὥστε συμβαίνει κάποτε ἔξαφνα νὰ εὐρίσκῃ θαυτὸν ὁ περιηγητὴς μέσα εἰς Πορτογαλλικὸν χωρίον. Τὸ ἐνδότερον τῶν πλειοτέρων ἀπὸ τὰ χωρία ταῦτα, ὡς καὶ τὸ ἐνδότερον τῶν οἰκων, παριστάνει θέαμα όνπαρότητος ἀνύπαρκτον εἰς ὁποιανδήποτε ἄλλην Εὐρωπαϊκὴν χώραν, τῆς Πολονίας ἔξαιρουμενῆς. Η ἐπὶ τῶν μεθορίων διαφορὰ μεταξὺ Πορτογαλλίας καὶ Ἰσπανίας εἰναι ἐμφανέστατα πρὸς διφελος τῆς δευτέρας. Μεταβαίνων τις ἀπὸ τὴν Πορτογαλλικὴν ἐπαρχίαν Βεΐραν εἰς τὴν Ἰσπανικὴν ἐπαρχίαν Λεγιῶνα, ἥτις ποσῶς δὲν εἶναι μία τῶν εὐδαιμονεστέρων διαιρέσεων τῆς Ἰσπανίας, εὐρίσκει τὰ χωρία ταῦτης, δὲ λίγα μόνον μίλια ἐπέκεινα τοῦ συνόρου, καθάρια, κόσμια, ἢ ἀναπαντικά, ὡς πρὸς τὰ τῶν γειτόνων των. Εχειν πρὸς

έτι φαινόμενον ύγιες καὶ ἀνδρικόν τι βλέμμα καὶ σχῆμα οἱ Ἰσπανοὶ χωρικοί, πολὺ ἀνώτερα τῆς κατηφοῦς δψεως καὶ πενιχρᾶς ἐνδυμασίας ἔκεινων. Εὐρίσκονται, μ' ὅλον τοῦτο, περιοχαὶ εἰς τὴν Πορτογαλλίαν, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἀμοξουν αἱ παρατηρήσεις αὗται. Ἡ ὡραία ἐπαρχία, ἡ Μεταξὺ Δωρείου καὶ Μινίου [Entre Douro e Minho] καλούμενη, μὲ τὰς πολυαριθμους κωμοπόλεις καὶ χωρία τῆς, μὲ πεντακοσίας ἑνορίας, καὶ μὲ ἐν ἐκατομμύριον κατοίκων, ἀντὶ τῆς μικροτέρα τὴν ἔκτασιν, εἶναι ἡ πλέον καρποφόρος καὶ ἡ καλῆτερον γεωργημένη εἰς τὸ βασίλειον, καὶ εἰς αὐτὴν φαίνονται οἱ κάτοικοι φιλοπονώτεροι καὶ εὐδαιμονέστεροι. Αὐτοῦ γίνεται ὁ οἶνος, ὃ ἔξαγόμενος ἀπὸ τὴν πόλιν Ὀπόρτον. Καὶ τὰ περίχωρα δὲ τῆς Λισσαβῶνος παρουσιάζουν ὡραίας τινὰς περιοχάς, ὡς καὶ ἡ κοιλάς τοῦ ποταμοῦ Μόρδα ἡ Μονδέγου, παράνω τῆς Κονιμβρίας. Αὐτοῦ βλέπει τις χωρία καλῆτερον οἰκοδομημένα, καὶ ὡραίας τινὰς ἐπαύλεις. Ἀλλὰ μέγα μέρος τῆς χωρᾶς εἶναι ἄκαρπον, πετρώδες, ἡ ἀκαλλιέργητον· οἱ μεγάλοι κτήτορες τῆς γῆς διατρίβουν εἰς τὰς πόλεις, ἀφίνοντες τὴν διοίκησιν τῶν ὑποστατικῶν των εἰς ἐπιτρόπους ἡ κερδοσκόπους, οἵτινες, προμετροῦντες τους χρήματα διὰ λογαριασμὸν τοῦ μισθώματος (τοῦ πάκτου), καταδυναστεύουν τοὺς ἀθλίους γεωργούς. Αἱ βασιλικαὶ γαῖαι εἶναι παρημελημέναι· αἱ τῶν μοναστηρίων γεωργοῦνται καλήτερα. Οἱ γεωργοὶ εἶναι πτωχοί, καὶ δὲν ἔχουν τὸν τρόπον νὰ κάμνωσι βελτιώσεις. Ὁδηγοῦνται δὲ ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον εἰς τὰς ἀγροτικὰς ἐργασίας, ἢ σπείρουν ἐτησίως τὸ αὐτὸν εἶδος σπέρματος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγροῦ, ὡς ἔκαμναν πρὸ αὐτῶν οἱ γεννήτορές των. Ἐχουν ἀροτρούν βαρύτατον, συρόμενον ὑπὸ ταύρων· ἀλωνίζουν δὲ ὡς ἐπιτοπλεῖστον κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον, διτοις ἐπικρατεῖ ἀκόμη καὶ μεταξύ μας. Αἱ ἀχθοφόροι ἀμάξαι εἶναι κατεσκευασμέναι ἀδεξιώτατα· εἰς τινὰ μέρη δύο ταῦροι ἀπαιτοῦν δόλούληρον ἡμέραν διὰ νὰ σύνωσιν ἀμάξαν φορτωμένην ἀρσίον ἐξ ἡ ἐπτὰ μίλια, ἢ δύο ἀνθρώποι χρεία νὰ παραστέωνται διὰ νὰ μὴν ἀνατραπῇ ἡ ἀμάξα. Χρησιμεύουν δὲ πρὸς μετακομιδὴν ἢ δυοις ἢ ἡμίονοι, ἀλλ' ἔξαιρέτως οἱ πρῶτοι, οἵτινες εἶναι ὠραῖοι καὶ δυνατοί, καὶ εἰς τοὺς χωρικοὺς ὀφελιμωτατοι. Οἱ εὐγενεῖς καὶ λοιποὶ εὐκαταστατοι ὁδοιπορεῖν εἰς εἶδος καθελῶν, συρομένων ὑπὸ δύο ἵππων ἡ ἡμέρων.

Ο Πορτογάλλος χωρικὸς φέρει πάντοτε βαττηρίαν, περὶ τοὺς τρεῖς πήχεις μακράν, καὶ χοιρόδρον δέσον ἢ κομμάτιον μολίβδου ἔχουσαν εἰς τὸ ἐν ἄκρον τὴν μεταχειρίζεται δ' ἐπιδειξιώτα, καὶ εἶναι ἀληθῶς ὅπλον φοβερὸν εἰς τὰς

χειράς του. Ἡ καππότα εἶναι πάγκοινος εἰς τὴν Πορτογαλλίαν.

Ο πληθυσμὸς τῆς Πορτογαλλίας, κατὰ τὸν Βάλβιον, ἀναβαίνει εἰς τριά ἥμισυ ἐκατομμύρια, εἰς τῶν ὅποιων ἡ Λισσαβών καὶ ἡ περίχωρος αὐτῆς περιλαμβάνουν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ἐκατομμύριον.

Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ.

Ας μὴ σπεδάξωμεν, ἀγαπητοὶ, νὰ συνάγωμεν χρήματα, καὶ νὰ τὰ ἀφίνωμεν εἰς τὰ τέκνα μας, ἀλλ' ἀς τὰ γυμνάζωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ εἰς τὰ ἔνθεα ἢ Θεοφιλῆ κατοφθόματα, ἐπευχόμενοι εἰς αὐτὰ καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐλογίαν καὶ ἔψυχους βοήθειαν· διότι αὐτὴ κατὰ ἀλήθειαν, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ καὶ μόνιμος περιουσία καὶ εύτυχία τῶν γηησίων καὶ εἰλικρινῶν τέκνων μας· οὗτος ὑπάρχει ὁ πλοῦτος ὁ ἀνεκδιήγητος καὶ ἀδαπάνητος, διτοις αὐξάνει καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὴν ἀληθινὴν καὶ ὄντως μακαριότητα. Λεν ὑπάρχει τὶ ἀλλο τῆς ἀρετῆς ἴσομετρον καὶ ἰσοστάσιον, οὐδὲ ἀπὸ αὐτὴν ἴσχυρότερον καὶ δυνατώτερον, καν ἡθελες μὲ προβάλειν καὶ αὐτὴν τὴν ἐπίγειον βασιλείαν, καν ἡθελες μὲ εἰπεῖν ἢ αὐτὸν, διτοις φορεῖ τὸν βασιλικὸν σέφανον·—ἀν δὲν ἦναι ἐνδεδυμένος τὸ ὑπέρφωτον τῆς ἀρετῆς ἔνδυμα, θέλει εἰσθαι ὁ τοιοῦτος ἀθλιώτερος καὶ ἐλεεινότερος καὶ ἀπὸ κάθε πενιχρὸν καὶ δυστυχῆ ψωμοζήτην, διτοις φορεῖ τὰ κατεξεσχισμένα καὶ φθειριασμένα φορέματα. Λιότι, ποίαν ὀφέλειαν, εἰπε με, θέλει δυνηθῆν νὰ τοῦ κάμη τὸ βασιλικὸν διάδημα, ἡ ἡ χλαμύς ἡ πολύτιμος, διτοις αὐτὸς ἦναι ἐκουσίως προδεδομένος εἰς τὴν κακίαν καὶ πονηρίαν ἀπὸ τὴν πολλήν του ἀμέλειαν; Μήπως καὶ ἔχει ὁ Θεὸς ἰδίωμα νὰ κάμη ποτὲ διαφορὰν ἀπὸ τὰ εξωτερικὰ ἀξιώματα; Μήπως, διτοις ἦναι θυμωμένος, δυσωπεῖται ἢ καταπραῦνται μὲ ἀξιωματικῶν προσώπων λαμπρότητα; Ἐν εἶναι τὸ ἐκεὶ ζητούμενον, ἥγουν ἀρετὴ, καὶ ἐργα Θεοφιλῆ ἢ θεάρεστα, τὰ ὅποια ἀνοίγουσιν εἰς τοὺς ἐναρέτους τὰς θύρας τῆς πυρὸς Θεὸν παρθόνιας ἢ οἰκειότητος· ὀστε ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν ἀποκτήσῃ ἐτι ἀπὸ ἐδῶ τὴν παρθόνιαν καὶ πρὸς Θεὸν οἰκειότητα διὰ μέσου τῶν ἀγαθῶν ἔργων του, θέλει συναριθμηθῆν μὲ τοὺς ἀπαρχήσιάστους καὶ καταφρονημένους εἰς ἐκείνην τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως.

Τοῦτο λοιπὸν ἀς στοχαζώμεθα δλοι μας, καὶ ἀς διδάσκωμεν τὰ τέκνα μας νὰ προτιμῶσι τὴν ἀρετὴν περισσότερον ἢ δλα τὰ βιωτικὰ ἢ φθαρτὰ πράγματα, καὶ νὰ στοχάζωνται ὡς οὐδὲν καὶ ὡς σκιάν καὶ ὄνειφον τὴν περιουσίαν τῶν χρημάτων, καὶ πᾶσαν τὴν κοσμικὴν ματα-